

MONTAGEPOSITIONER – EN UNDERSØGELSE AF MONTAGEBEGREBET I INDUSTRIALISERET ARKITEKTUR

2007
Side 1 af 4

Charlotte Bundgaard

I ph.d. projektet MONTAGEPOSITIONER – en undersøgelse af montagebegrebet i industrialiseret arkitektur undersøges og udfoldes mulige arkitektoniske strategier for en ny, industrialiseret arkitektur – strategier, der tager fat i *montage* som arkitektonisk vilkår. Projektet tager afsæt i forestillingen om, at arkitekturværker sammenstillet af præfabrikerede byggekomponenter rummer markante, arkitektoniske træk, der ikke kun baserer sig på rationel repetition, men også dyrker sammenstillingen og montagen som dynamiske strukturer.

Afhandlingen er bygget op af fire dele: *indledningen*, der sætter scenen og beskriver baggrunden for den aktuelle situation, *begrebsundersøgelsen*, der behandler tre centrale begreber: montage, orden og værk, og igennem undersøgelserne udpeger designmetodiske tyngdepunkter, *caseanalysen*, der diskuterer fire cases og fremhæver forskellige arkitektoniske opfattelser af arbejdet med industrielt baseret arkitektur, samt *konklusionen*, der perspektiverer afhandlingens indhold.

Indledningens historiske opregning af udviklingen indenfor industrialiseret arkitektur har sit tyngdepunkt i den danske udvikling af industrialiserede boligbyggerier i 1960-70'erne. Perioden belyses ud fra spørgsmålet, hvorvidt udviklingen drives af arkitektoniske visioner eller er en direkte konsekvens af det industrielle produktionsapparats formåen. Visionen omkring arkitektonisk frihed som konsekvens af den moderne teknologi og industrialiserede byggeform, som Le Corbusier formulerede

med sit Dom-ino projekt tilbage i 1914, finder ikke sin forløsning i 60'ernes repetitionsarkitektur. Det industrielle produktionsapparats bindinger vinder over den arkitektoniske vision, og i det historiske rids spørges der blandt andet til arkitekternes rolle. I en åbenlys fascination af byggeriets effektivitet og tempo betragter arkitekterne udviklingen som en tiltrængt materialisering af den moderne drøm om gode boliger til alle. Repetition er midlet til hurtig og rationel vækst, og det kan synes nærliggende at udfordre repetitionsprincippet arkitektoniske potentiale, men det sker kun i meget begrænset omfang. Tilbage står repetitionsarkitekturen som bevis på det industrielle produktionsapparats begrænsning, frem for dets muligheder.

2007
Side 2 af 4

En aktuel ny-industrialisering, baseret på avanceret IT og højteknologiske fremstillingsprocesser, rummer kimen til en radikalt anderledes arkitektur, end den vi så i 60'erne. Den nye informationsstyrede og omstillingsvenlige teknologi gør det muligt at producere individuelle løsninger og dermed skabe mere brugerorienteret og individualiseret arkitektur. Dermed er det industrielle produktionsapparat – i hvert fald i teorien – parat, men en udvikling frem imod en radikalt anderledes arkitekturform kræver ikke mindst konsekvent, arkitektonisk tænkning, der tager afsæt i montage som strategi og søger mod arkitektur som åbne værker i konstant bevægelse.

Projektet sætter sig for at komme en ny og tidssvarende montagearkitektur i møde. Det former sig som en teoretisk, begrebslig undersøgelse af montage som strategi og vilkår i relation til en fremadrettet, industrialiseret arkitektur. Montagebegrebet er omdrejningspunktet, og det betragtes både som en basal og uomgængelig del af hele industrialiseringskomplekset, og rummer samtidig potentialet til at 'frisætte' og introducere dynamik og spænding i industrialiseret arkitektur. I afhandlingen udfoldes denne dobbelthed i form af dikotomien *montage som byggeteknisk strategi* overfor *montage som æstetisk strategi*.

I projektets begrebsudviklende del arbejdes der udefra og ind, idet begreberne først afdækkes bredt, eksempelvis i forhold til kunsten, og dernæst filtreres ind i arkitekturen for til sidst at føre til udpegning af specifikke indsatsområder. *Montagebegrebet* diskuteres med afsæt i dets

rolle og betydning i avantgardekunsten, og ud fra de egenskaber, der er karakteristiske for montage som kunstnerisk strategi, indkredses begrebets potentiale i en industriel arkitekturtenkning. Igennem syntetisering af fire 'bestanddele', der spiller en væsentlig rolle for konstitueringen af de kunstneriske montageværker, formuleres en række felter eller problemstillinger, der bliver omdrejningspunkter i udvikling af en dynamisk funderet designstrategi for montagearkitektur.

Diskussionen af *ordensbegrebet* udfordrer arkitektens metodiske tænkning i relation til montagens sammenstilling af elementer. Fire ordensprincipper undersøges med henblik på at finde generative træk, der understøtter, at værket ikke er en stabil og uforanderlig helhed. Mens princippet *del-helhed* omhandler hele spektret fra delenes udformning, over deres sammenstilling, til helheden som det færdige resultat, og dermed fastholder montagesituationens væsentlige træk, evner begreberne *type*, *struktur* og *ramme* at trække montagearkitekturen i nye retninger.

2007
Side 3 af 4

I udfoldningen af *værkbegrebet* forfølges en værkopfattelse, der hylder foranderligheden og kompleksiteten. Der gøres op med det klassiske værk, harmonisk hvilende i sig selv og med arkitekten som 'geniet', der har formet alle dele til en uangribelig helhed. I stedet efterspørges et værkbegreb, der giver plads til udvikling og dynamik – og til en arkitekt, der samarbejder. Med afsæt i Robert Venturis udtryk 'den vanskelige helhed' indkredses et nyt helhedsbegreb, der defineres igennem sameksistensen af mange elementer og lige så mange betydninger. En alternativ helhedsopfattelse skitseres, hvor alting ikke nødvendigvis 'går op', hvor bestanddelene ikke er fastlåste, men kan forandre sig og lade sig påvirke af eksterne faktorer.

Hvor begrebsdelen arbejder ude fra og ind, er det snarere den modsatte bevægelse, der igangsættes med caseanalyserne. Her tages der afsæt i konkrete, byggede arkitekturværker, som analyseres ud fra en optik, defineret af projektets kerne. Fire cases analyseres; fire byggede eksempler på montageorienteret arkitektur, der alle forholder sig mere eller mindre eksplicit til den æstetiske dimension af montage, til de arkitektoniske muligheder, som sammenstilling af industrielle elementer indebærer. Casene er: Alison og Peter Smithsons Hunstanton Secondary

Modern School (1949-54), Carlo Scarpas Castelvechio (1958-65), Candilis-Josic-Woods-Schiedhelms Freie Universität Berlin (1964-73) og MVRDVs Silodam (1995-2002). Det er især tænkningen bag værkerne, der udfoldes i casene. Hvordan har arkitekterne forholdt sig til montagen og det industrielle, hvilke strategier har de udviklet, hvordan udmønter det sig i den endelige, byggede form, og hvilke perspektiver bringer det med sig? Arkitektens rolle sættes til diskussion, og spændet er bredt, fra Scarpas klassiske rolle som formgivende arkitekt, over MVRDV som konceptmagere og Candilis-Josic-Woods som organisatorer, til Smithsons som 'montører' af præfabrikerede byggevarer. Og tilsvarende skifter værkopfattelsen mellem det afsluttede, gennemdesignede værk hos Scarpa, robustheden hos MVRDV, og det åbne værk hos Candilis-Josic-Woods. Der tegner sig også en vifte af designmetodiske muligheder, hvor bl.a. Scarpas tænkning i 'lag' træder frem som et velegnet redskab til artikulering af montagedimensionen.

Afhandlingen kan læses på to niveauer, dels overordnet som formulering og diskussion af nye betragtningsmåder på montagearkitektur, og dels mere detaljeret som indkredsning og påpegning af konkrete punkter i arkitektens designproces, der kræver særlig indsats som nøgle til kvalitetsfuld, industrielt baseret arkitekturskabelse. I afhandlingen identificeres en række grundlæggende træk og potentialer i en reformuleret, dynamisk montagearkitektur, og der peges på specifikke, designmetodiske elementer, der kan underbygge arkitektens arbejde med denne arkitekturform. Afhandlingens pointer henvender sig direkte til arkitekten og designprocessen – men ikke mindst involverer de også faget som helhed. Pointerne kræver holdningsændringer og nye måder at betragte arkitekturværket og arkitektens rolle, og helt oppe på byggesektorniveau indebærer de strukturelle omlægninger og reviderede samarbejdsstrukturer. Arkitektens position blandt byggeriets parter skærpes, og vigtigheden af konceptuel tænkning som redskab til håndtering af komplekse processer og sammenhænge understreges. Det kræver en markant, arkitektfaglig tilstedeværelse på alle byggeriets niveauer, men til gengæld påpeges også vigtigheden af, at arkitekten samarbejder og koncentrerer indsatsen på bestemte niveauer, for frit at afgive resterende felter til andre aktørers bearbejdning.